

FASTSTÄLLES

gälla fr.o.m. den 1. Juni 1916

7

Kommendant

xfvnl-

FÖRSVARSP
L A N
f ö r
Ä L V S B O R G S F Ä S T N I N G

Planen delgives: Chefen för III. Arméfördelningen

Obs: Planen får ej utan kommendantens medgivande delgivas andra än fästningens officerare

FÖRTECKNING

över

bilagor tillhörande **försvarsplan för Älvsborgs fästning**

Bil. I	Karta utvisande Göteborgs krigshamn, försvars- freds-, rekvisitions-, skydds- och befästningsområden samt skyddszon.
Bil. II	Avskrift av A.G.A. plan för försvar av Göteborgs krigshamn.
Bil. III	Avskrift av instruktion för chefen för Göteborgs försvarsområde.
Bil. IV	Befästningsstaben m.m. (ständig indelning)
Bil V	Översikt av krigsbesättningen, landstorm, frivilliga och civil arbetspersonal avsedda för Älvsborgs fästning
Bil. VI	Översikt av materielen
Bil. VII	Karta över förstärkningsanordningarna å Älvsborgs fästnings landfront
Obs	Bilaga3 bifogas ej

Försvarsplan för Älvsborgs fästning

A. Kort militärgeografisk beskrivning över Göteborgs skärgård och närmaste fastlandet på fästningen sydsida.

§ 1.

Göta älv delar sig vid sitt utlopp i två grenar, en på vardera sidan om Hisingen.

Den norra grenen, Nordre älv, kan passeras endast av smärre fartyg. Huvudgrenen är intill Göteborgs hamn farbar för fartyg med ett djupgående av 8 meter. Denna, gren utmynnar i Älvsborgsfjorden, utanför vilken vidtager en ganska sönderskuren skärgård.

Sydväst om Älvsborgsfjorden ligger en grupp större öar, bland vilka särskilt må nämnas Rifö, Brännö, Köpstadsö Styrso, Donsö och Vrångö. Mellan södra delen av denna ögrupp och fastlandet ligger Askimsfjorden, som med en vik skjuter in i fastlandet i riktning mot Göteborg. Avståndet mellan staden och **vikens** inre del är omkring 10000 meter. Norr om ögruppen utbreda sig Hake— och Riföfjordarna;

Fem huvudfarleder leda till Göteborg, nämligen den norra eller Marstrandleden, som går inomskärs från Marstrand, de tre västra farlederna, som från trakten av Vinge passera Hake— och Riföfjordarna, samt den södra leden över Askims—, Rifö— och Älvsborgsfjordarna. Ovanstående fem farleder förena sig i närheten av Knippelholmen. Förutom nu nämnda leder går en för smärre fartyg farbar led från Köpstadsö utmed fastlandet direkt in till Älvsborgsfjorden.

§ 2.

Älvsborgs fästnings huvudförsvarslinje på landfronten är belägen å nordvästra delen av en halvö, som i norr och nordväst begränsas av Älvsborgsfjorden, i sydväst av Klevafjorden samt i söder och sydost av Askimsfjorden.

Denna halvö utgöres till stor del av de å västkusten vanliga bergspartierna. Breda, i huvudsak från norr till söder gående dalgångar åtskilja dessa partier, varjämte i halvöns norra del genom huvudförsvarslinjen framgår en tydlig markerad dalgång i öster och väster.

Uti denna dalgång äro spårvägen och stora landsvägen Göteborg - Långedrag framdragna. Längs övriga dalgångar löpa mot huvudförsvarslinjen mindre vägar Backa - Önneröd - L. Högen, Kannebäck - Grefvegård samt Engnås - Ekebäck i huvudriktning från norr till söder, förenade med varandra medelst tvärvägar och stigar och längs Askimsfjorden med stor landsväg Näs V:a Frölunda. Dessa i norr och söder gående dalgångar och vägar utmyнна mot söder vid kusten på den s.k. Västergårds - Näs halvön där flera ganska lämpliga landstigningspunkter och bryggor finnas såsom vid K i Kloockskär, Längenäs, H i Hammar (sex bryggor) samt mitt emot L. Rösö. I övrigt går ungefär i norr och söder en dalgång med god väg från S. Fiskebäck, där tre bryggor finnas, mot huvudförsvarslinjen. Samtliga ovannämnda mot fästningen ledande vägar äro framkomliga för fältartilleri. Dalgångarna äro jämna och odlade. Skog finnes helt obetydligt. Vattendrag av någon militär betydelse finnas ej.

B. Fästningens uppgift.

Fästningens uppgift är att med till buds stående medel:

bereda på rikets västra kust opererande sjöstyrkor en skyddad replipunkt;

trygga egna fartygs sjöförbindelser mellan Göteborg och öppna sjön samt deras rörelsefrihet inom fästningens försvarsområde; samt

skydda Göteborg mot beskjutning eller annat angrepp av fientliga sjöstridskrafter,

C. Beskrivning över fästningens materiel.

§ 1.

För spärrandet av inloppet till Göteborg är i fredstid utlagd en minspärrning mellan öarna Knippelholmen och Stockholmskäer. Vid mobilisering förstärkas denna spärrning, varjämte handminspärrningar då utläggas i leder mellan holmar och skär närmast väster om Oscar II:s fort. Förstnämnda minspärrning har tänd- och syftstation å Stockholmskäer,

§ 2.

Spärrbestyckningen består av 2 st. 12 cm. K.M/94 på Stockholmskäer (batt. S.), 4 st. 57 mm. K.M/99 i det strax väster om Käringberget liggande Götiska batteriet samt 4 st. 57 mm. K.M/99 kanoner i pansartorn i Oscar II:s fort (även avsedda som landfrontsbestyckning)

Fjärrstridsbestyckningen är inrymd i Oscar II:s fort, som är nedsprängt i berget invid Götiska batteriet och utgöres av 2 st. 24 cm. kanoner M/04 i självsänkande lavettage och 2 st. 15 cm. kanoner M/03 B.

För landfrontens försvar finnas 6 - 8 st. rörliga 8 cm. kanoner M/81. Dessutom avses 2 st. 57 mm. t. M/99 som luftkanoner, t.v. uppställda i Götiska batteriet, och finnas 9 st. 57 mm. K. M/95 C, gravflankeringspjäser.

§ 3.

Farvattnet utanför befästningsverken kan under mörker belysas av 4 st. 90 cm. elektriska strålkastare av vilka tvänne äro uppställda i torn samt 2 st. 60 cm. aga-strålkastare på Stockholmskäer.

För belysning av landfronten **avses** 2 st. 90 cm och 4 st. 60 cm. aga-strålkastare (under anskaffning).

Å fortet finnes en signalstation med fallständig materiel för såväl dag- som nattsignalering. Till fästningen hör vidare en radiotelegrafstation, belägen vid Nya Varvet.

§4

Till fästningen hör en del bevakningsmateriel, däribland tvänne minkabelbåtar avsedda att användas för bevakningsändamål

Inom fästningen finns vidare ett telefonnät med växlar å Nya Varvet och Oscar II:s fort, sjukhus, kokinrättningar, förråd (däribland ett fortifikationsförråd innehållande bland annat skanstyg, verktyg, smidesmateriel, landminor och handgranater.

D. Försvarets organisation.

I. Befälsområden

§1

1. Fästningens försvarsområde (= fästningen i territoriellt hänseende vid försvarsberedskap eller belägringstillstånd) är ett av Konungen fastställt område för vars säkerhet och försvar kommandanten är ansvarig. Gränserna för fästningens försvarsområde angivas i Bil 1.

2. Vid behov avdelas inom fästningens försvareområde särskilt område under befäl av en områdesbefälhavare. Denna lyder omedelbart under kommandanten och är närmast under honom ansvarig för områdets säkerhet och försvar.

3. För att underlätta minfältens på sjöfronten bevakning är för varje minfält eller viss grupp av minfält bestämt ett visst område, skyddszon, inom vilket under krigstid eller eljest, då fientligt anfall kan befaras, ingen får uppehålla sig utan särskilt för varje gång av vederbörande befälhavare givet tillstånd eller given befallning. Gränserna för den permanenta skyddszonen inom fästningen **angivas** i bil. 1.

4. För fullgörande av skyldigheten att med anledning av Sveriges neutralitet under krig mellan främmande makter utföra erforderlig bevakningstjänst är rikets territorialvatten indelat i a) krigshamnar och därmed likställda områden samt b) övriga områden.

Göteborgs krigshamn (gränser se bil.1) är för nämnda ändamål underställt, vad beträffar Älvsborgs fästnings försvarsområde, fästningens kommandant, och i vad beträffar **det övriga området avdelningschefen** för Göteborgsavdelningen (A.G.A.).

Territorialvattnet Falkenberg - Norska gränsen är för nyss angivna ändamål även underställt avdelningschefen för Göteborgsavdelningen. För den händelse emellertid att äldre chef än A.G.A. utövar befälet över sjöstyrka på västkusten övertager förstnämnda chef även ovannämnda åliggande. Ytterligare bestämmelser beträffande neutralitetsskydd återfinnas i instruktioner för K. **Ä. F.** och A. G. A.

Enligt av A. G. A. utfärdade planer (bil.2) kommer Göteborgsavdelningen jämväl under krig att huvudsakligen och i första hand bidra till skyddet av Göteborgs krigshamn. I av Kungl. maj:t utfärdade vederbörliga instruktioner är samverkan **anbefalld** chefen för vederbörlig här avsedd sjöstyrka **och** kommandanten i Älvsborgs fästning.

5. Göteborgs försvarsområde (gränser se bil. 3) omfattar:

Göteborgs stads landstormsområde n:r 28a,

Kungälv's landstormsområde n:r 29a - med undantag av den del, som ingår i Ä.F:s försvarsområde och viss socknar - samt Göteborgs södra landstormsområde n:r 32a - med undantag av den del, som ingår i **Ä.F:s försvarsområde.**

Chefen för Göteborgs **försvarsområde** är jämväl chef för Göteborgs landstormskår och lyder direkt under (ställf.) arméfördelningschefen.

För försvaret av området avses i första hand Göteborgs landstormskår, samt därjämte i mån av tillgång även linjetrupper (skyddstrupper).

Försvarsområdeschefens uppgift är att trygga försvarsområdet gentemot neutralitetskränkningar eller fientliga företag.

§ 2

Samverkan är anbefalld mellan K. Ä. P., A. G. A. och chefen för Göteborgs försvarsområde

II. Fästningens stridskrafter och deras indelning

§3

1. Fästningens stridskrafter stå under befäl av kommandanten och indelas i: fästningsstab m, m.;

gruppernas stridskrafter;

allm reserv (om sådan avdelats); samt

depån;

ävensom i vissa fall särskilda områdets stridskrafter och detacherade avdelningar,

2. översikt av fästningens krigsbesättning samt av landstorm, frivilliga och civil arbetspersonal, avsedda för fästningen innehålles i bil. 5.

3. Översikt av befästningarna samt deras indelning och materiel innehålles i bil. 6.

§4

Fästningsstabens sammansättning ävensom under dess tjänstegrenschefer lydande personal och anstalter m.m. framgår av bil. 4,

§ 5

Gruppernas stridskrafter stå under befäl av vederbörande gruppbefälhavare samt omfatta:

dels befästningar eller andra fasta försvarsanordningar med tillhörande formationer och anstalter, vilka bilda en eller flera divisioner,

del rörliga stridskrafter av **armén** och kustartilleriet, vilka sistnämnda äro organiserade i möjligaste mån enligt för arméns truppslag gällande föreskrifter,

2 Gruppbefälhavare lyder närmast **under** kommandanten.

Indelningen i grupper anges i **bil. 6**

§ 6

Till allmänna reserven avdelas rörliga stridskrafter enligt kommandantens bestämmande.

Befälhavaren för do rörliga stridskrafter, som tilldelas allmänna reserven, ställes, därest icke annat föreskrivits, direkt under kommandanten.

§ 7.

1. Sammansättningen av fästningens depå framgår bil. 5 och 6 samt mob.tab.ser. G.n:r XI.
2. Detacherad avdelning utgår av sådan del av fästningens stridskrafter, som enligt kommandantens bestämmande användes utanför fästningens område.
3. Befälhavaren för fästningens depå ävenså i allmänhet befälhavaren för detacherad avdelning lyder direkt under kommandanten.

§ 8

- 1 Division är en avdelning personal och materiel motsvarande kustartillerikompani och står under befäl av en divisionschef samt omfattar en eller flera av följande underavdelningar, nämligen: batteri, spärr, sjövakt samt övrig bemanning och materiel.
2. Division kan även omfatta en eller flera av en grupps befästningar.
3. Chef föredivision lyder närmast under gruppbefälhavare.

4. Division, som omfattar fasta försvarsanordningar, benämns efter motsvarande grupp med tillägg, därest så erfordras, av en bokstav (division I A, division II o.s.v.). Division, som enbart omfattar rörligt artilleri, benämnes division R I o.s.v.

5. Indelningen i divisioner angives i bil. 6.

§ 9.

Befästning står under befäl av en befästningschef samt omfattar - förutom fortifikatoriska anordningar - ett eller flera batterier jämte viss materiel.

2. Befästningarnas indelning och benämning framgår av bil. 6.

§ 10.

1. Batteri står under befäl av en batterichef samt utgöres av personal artilleri- (kulsprut) bestyckning och övriga till batteriet hörande inventarier jämte utredning.
2. Spärr står under befäl av en spärrchef samt utgöres av personal, båtar, mineringar och stängsel jämte till spärren hörande inventarier och utredning i övrigt.
3. Sjövakt står under befäl av en sjövaktchef samt utgöres av personal, signalstation, båtar och strålkastare jämte till sjövakten hörande inventarier och övrig utredning.
4. Chef för batteri, spärr och sjövakt står i de hänseenden, som angivas i HM III § 182 närmast under divisionschefen, men i övrigt under gruppbefälhavaren
5. Batteris, spärrs och sjövakts benämning angives i bil. 6. Deras sammansättning i detalj framgår at mob. tab. ser. G. n:r XI.

§ 11.

Sammansättningen av III X. bat., stab och kompanior ävensom av fästningen tilldelad landstorm framgår av mob. tab. ser. F.n:r 10, 11, L..F.n:r 3 b.

E. Försvar av sjöfronten

1. Omedelbar forcering av artillerifartyg.

§ 1

För försvar av Älvsborgs fästnings sjöfront äro avsedda till grupp I avdelade stridskrafter.

§ 2

Befästningarna på sjöfronten äro:

Oscar II:s fort,

Stockholmskärebatteriet,

Götiska batteriet,

(Luftbatteriet).

§ 3

Ständig och första tillfälliga indelning framgår av bil. 5 och 6

§ 4

1 Omedelbar forcering av artillerifartyg.

Fientliga artillerifartygs inträngande till Göteborg kan förhindras dels medelst artilleri, dels medelst minering.

Fästningens kraftigaste bestyckning utgöres av 2 st. 24 cm. och 2 st. 15 cm. kanoner. pjäserna, som äro uppställda å Oscar II:e fort äro fullt moderna.

24 cm. kanonerna kunna under 60° anslagsvinkel genomslå ett 300 mm. tjockt gördelpansar inom 2600 m ,men någon verkan i ett modernt slagskepps vitala delar torde ej kunna påräknas. På grund av sin relativt stora eldhastighet samt förmåga att på avstånd under 2000 m. genomslå sekundärt pansar hava 15 cm. kanonerna ej obetydlig verkan mot fartygens svagt beskyddade skyddade delar.

å Oscar II:s fort torde Artilleribestyckningen således kunna rätt väsentligt nedsätta stridsvärdet på ett eller annat av fiendens artillerifartyg.

Däremot torde minspärrningen mellan Knippelholmen och Stockholmskär kunna sänka tvänne på varandra följande större fartyg.

Då således försvarsanordningarna vid Göta älvs mynning hava utsikt att kunna förhindra två eller möjligen tre större artillerifartygs omedelbara inträngande, kan fastningen anses äga tillräcklig motståndskraft i detta hänseende.

2. Omedelbar forcering av torpedfartyg.

Det artilleri, som kan deltaga i förhindrandet av fientliga torped- och småfartygs inträngande, utgöres av:

2 st.	12 cm.	kanoner å	Stockholmskär,
4(2)'	57 mm.	"-	i Götiska batteriet
(2 "	57 "	"-	avsedda huvudsakligen mot
			luftfartyg) samt

2 " 15 cm. -"-: och ett par 57 mm.k. i torn å Oscar II:s fort.

12 cm. kanonerna kunna endast beskjuta minfältet mellan Stockholmskär och Knippelholmen och det vattenområde, som ligger omedelbart intill detta.

57 mm. kanonerna i Götiska batteriet och två av 57 mm. kanonerna i torn beskjuta huvudsakligen endast vattenområdet öster om Fortet - Älvsborgsön.

(De två luftkanonerna avses att, jämte den sydligaste 57 mm. kanonen i torn, kunna bestryka lederna mellan holmar och skär strax väster om fortet).

15 cm. kanonerna kunna beskjuta **ingående fartyg** tills de nå linjen Oscar **II:s** fort till Älvsborgsön.

(Fortets fyra 57 mm. kanoner i torn kunna samtliga avgiva eld åt landsidan).

Under mörker kan eldområdet till stor del belysas medelst fast strålkastarljus.

De nuvarande försvarsanordningarna gent emot torpedbåtsforcering äro ej tillfyllest. Om möjligt bör stora farleden förbi Knippelholmen även spärras genom ett flytande stängsel (undervattenebåtnät torde vara obehövt). Lederna mellan holmar och skär närmast fortet spärras norrut med redan i fredstid befintliga försänkningar och västerut vid mobilisering anordnade bomstängsel,

3. Artillerianfall,

Som förut är nämnt utgöres den bestyckning, mod vilken fästningen kan upptaga strid med fientliga artillerifartyg, av 2 st, 24 cm. och 2 st. 15 cm. kanoner alla moderna,

24 cm. kanonerna kunna visserligen på grund av den ringa kalibern, ej genomtränga ett modernt slagskepps hela vertikala skydd, men de kunna genomslå primärt (300 mm,) fartygspansar på 8600 och sekundärt (150mm.) på 3200 m. under förutsättning av 60° anslags vinkel. Ehuru de knappast hava utsikt att kunna sätta ett modernt slagskepp ur stridbart skick, kunna kanonerna dock anses ganska verksamma mot artillerifartyg. Som förut är nämnt stå pjäserna i självsänkande lavettage, och de behöva endast ett kort tidsmoment vid själva skottlossningen vara oskyddade över bröstvärnet. Härigenom försvåras batteriets tystande i hög grad, men genom masseld på nära håll mot bröstvärnet torde dock en fientlig sjöstyrka så småningom lyckas oskadliggöra batteriet.

På grund av sin jämförelsevis stora eldhastighet och granatverkan kunna 15 cm. kanonerna understöda de svåra pjäserna under en artilleristrid. Då 15 cm. kanonerna äro uppställda i pansartorn måste fienden gå in på nära håll för att kunna oskadliggöra dem.

För försvaret olägligt är dock, att fienden, på grund av att försvaret saknar kastpjäser, ej allenast. kan stillaliggande beskjuta fästningen, varigenom träffsanolikheten i hög grad ökas, utan även skydda sig för kanoneld bakom öarna i fästningens närhet

Av det sagda torde framgå, att försvarsartilleriet äger en ej ringa motståndskraft mot fientligt artillerianfall, Det är emellertid för svagt för att hindra artillerifartyg att närma sig på avgörande stridsavstånd och kan alltså ej under längre tid motstå anfall av moderna artillerifartyg.

4. Bombardemang av Göteborgs stad.

Fientliga artillerifartyg kunna på verksamt skotthåll, d.v.s. på avstånd under 20 000 meter från stadens centrala delar, beskjuta densamma med dess hamn, verkstäder m.m. till och med utan att utsättas för fästningens eld, nämligen utanför Nordre älvs mynning i västra delen av Elfvefjorden och i

sydöstra delen av Källöfjorden, sydväst om Styrösö och söder om Askimsfjorden. På andra platser kan en fientlig Sjöstyrka utföra en sådan bombardering, utsatt endast för indirekt eld från fästningens båda 24 cm. kanoner, strax utanför antingen Nordre älvs mynning, Styrösö eller Askimsfjorden, i sundet mellan Björkö och Hisingen samt södra delen av Kalfsund. Direkt beskjutning av Göteborg kan utföras från Danafjord, varvid huvudsakligen endast de båda ovannämnda 24 cm. kanonerna kunna möta eldgivningen.

5. Örlogsblockad.

Till följd av befästningarnas tillbakadragna läge kan fästningen endast i ringa mån försvåra replipunktens blockad.

Inminering och spärrning med spärrningsfartyg torde **ej** kunna hindras under mörker och **tjocka på avstånd** över 2000 meter och under dager på avstånd **över** 5000 meter från fortet.

För försvarsberedskap **och, neutralitetesskydd äro** bestämmelser utfärdade i särskilda piketföreskrifter och instruktioner.

F. Försvar av landfronten

§ 1

För försvar av Älvsborgs fästnings landfront äro avsedda till grupp II avdelade stridskrafter (bil. 5 och 6.)

§ 2

Till stöd för försvaret äro följande förstärkningsåtgärder vidtagna eller avsedda att vidtagas vid mobilisering (se bifogade karta bil. 7).

1). Fästningens huvudförsvarslinje: Långedrag - Hinsholmshöjden - Påfvelund med anslutning till Ekebäckspartiet förstärkes såsom en fullt sammanhängande linje.

Uti denna linje inredas följande slutna skansar:

N:r 1 Hinsholmsverket och

N:r 2 Påfvelundsverket.

2) En andra försvarslinje befästes i linjen Långedrag - Käringberget.

Uti sistnämnda linje inredas följande slutna skansar:

N:r 3 Långedrageverket och

N:r 4 Käringbergsverket.

Sedermåra befästes en fullt sammanhängande linje från Hinsholmshöjden norr ut till Älvsborgsfjorden.

För batterierna Ra och Rb inredas kommandoplatser i trakten av Fiskebäcks triangelpunkt på

Hinsholmshöjden,

Påfvelundshöjden,

350 m. sydväst m i Grimered (1/100000-kartan) samt på höjden mellan St. Högen och Fiskebäck; batterivärn uppföras vid å.1 Långedrag och i Grimered.

Hinderanordningar anläggas:

för hindrande av landstigning,

för hindrande av en snabb frammarsch mot huvudförsvarsställningen,

framför samtliga ställningar (järntrådsnät)

minfält anordnas mellan bäckens utlopp vid Johannelund och höjden väster om Hinsholmsberget,

mellan nämnda höjd och Hinsholmeberget samt

framför vänstra flygeln mellan Påfvelund och Grimered i mån av tillgång på minor anordnas minfält även framför övriga delar av huvudförsvarslinjen.

§3

Ständig och första tillfälliga indelning angives i översikt av krigsbesättningen och materielen bil. 5 och 6.

§4

1. För ett anfall mot Älvsborgs fästning kan fiender landstiga antingen norr om Göta älv,
söder om fästningens försvarsområde eller

inom fästningens försvarsområde.

2. En landstigning norr om Göta älv torde ej i första hand vara riktad mot fästningen. En överskeppning över älven inom fästningens område är svår att utföra och därför föga sannolik.
3. Om fienden ämnar landstiga för att bemäktiga sig Älvsborgs fästning, kommer denna landstigning med all sannolikhet att ske söder om fästningen och troligen med huvudkrafterna utanför fästningens försvarsområde. Sådan landstigning kan ske t. ex. i trakten at Kungsbacka, Särö, vid eller söder om Askimsfjorden eller å Westergårds - Näshalvön eller strax **norr** därom, sannolikt på flera av dessa platser samtidigt.
4. En landstigning inom eller omedelbart söder om fästningens försvarsområde skall genom för strandens bevakning och försvar avdelat infanteri och rörligt artilleri m.m. förhindras och torde även hava ringa utsikt att lyckas, om bevakningen är vaksam och trupperna rätt användas. Dock kan alltid förutsättas att landstigning lyckats på andra punkter söderut, att fienden framgår mot norr länge kusten samt att de mot stranden framskjutna fästningstrupperna måste draga sig tillbaka i samband med den söder om fästningen stående landstormstruppen tvungna tillbakagång. Under sådana förhållanden böra de framskjutna fästningstrupperna under samverkan med nyssnämnda landstormstrupp från lämpliga mellanställningar, innan fästningens huvudförsvarslinje besättes, försvåra och genom motanfall söka driva de landstigna trupperna tillbaka till havet eller åtminstone förhindra dess vidare framryckning. Även sedan huvudförsvarslinjen besatts, kan emellertid en lyckad stöt i sydlig eller sydvästlig riktning mot en underlägsen eller ovaksam motståndare bliva avgörande för fienden på denna del av fronten under förutsättning att sådant stöd

på , vänstra flygeln erhålles av III. arméfördelningens trupper, att fienden där ej kan göra en kringgående rörelse.

5. Öster ut i förlängningen av huvudförsvarslinjen torde landstorm komma att hålla linjen V:a Frölunda - Ekeback - g i Fredagstomten. I anslutning till och med stöd i sin vänstra flank av denna ställning bör fästningens för landfronten avsedda försvarskrafter grupperas och uppträda enligt nedanstående plan.

§5

En handvapenpluton ur kustartilleriet (grupp I) placeras längst ut på högra flygeln med bevaknings och försvarsområde udden och näset vid Långedrag station, således i direkt anslutning till fortet och direkt underställt befälhavaren för grupp I.

Landstormens halv bataljon samt batteri Rb (2 -4 kanoner) med anslutning till grupp I tilldelas bevaknings- och försvarsområde från och med viken öster om Saltholmen stn intill linjen Hinsholmsbergets östra kant - Fiskeback södra.

III. kombinerade infanteribataljonen med vel. ord. troppen och batteriet Ra (4 kanoner) erhåller till bevaknings- och försvarsområde återstoden av fronten intill linjen g i fredagstomten - Slamtomten.

4. Kustartilleriets handvapenpluton och landstormen placeras å högra flygeln på grund av dessa truppers mindre rörlighet och ovana vid eventuella motanfall, vilka av taktiska skäl bliva mera sannolika på vänstra flygeln. Dessutom äro kustartilleriet och landstormen avsedda för försvaret av triangeln Långedrag — Hinsholmen — Karingberget, Linjebataljonen hålles däremot mera rörlig och bör ej under alla förhållanden i sin helhet trängas in i nyssnämnda område såsom besättning utan hålla samband med III. arméfördelningens på vänstra flygeln varande trupper, om möjligt så länge dessa kunna hindra fiendens

framträngande till Göteborg ifrån söder eller väster, I regel bör dock linjebataljonen, sedan densamma nödgats besätta huvudförsvarslinjen hålla sig i och bakom sina ställningar med bevakning framskjuten enligt bevakningsplanen.

5. Batt:a Ra och Rb hava goda ställningar i närheten av m i Grimered och å i Långedrag. För strandförsvaret framskjutas ett batteri om 4 kanoner (batt. Rb, om behövt förstärkt med 2 kanoner från batt. Ra) till eldställning vid Perta (1/20000 kartan) och kommandoplatz på höjden mellan St. Högen och S. Fiskebäck Under denna period av försvaret bör ett batteri om minst två kanoner kvarstå vid Grimeredställningen och må ej utan kommandantens medgivande flyttas därifrån. Åtgärder skola vara vidtagna för att vid behov hastigt kunna komplettera batteriet därstädes till 4 kanoner. I händelse av överväldigande fientlig beskjutning skola alternativa eldställningar och kommandoplatser hastigt kunna intagas.

6. Kan III. arméfördelningens landstormstrupp på vänstra flygeln ej hålla sin ställning, inträder att förändrat läge för fästningens trupper. Är III. K-bataljonen ej själv för hårt bunden av fienden bör den till sitt eget och fästningens skydd lämna landstormen vid Ekebäck understöd. Skulle likväl fienden framtränga norr ut över platån sydost om Grimered skall III. K-bataljonen med sina huvudkrafter falla fienden vänstra flanken. Lyckas ej detta anfall, kan III.K-bataljonen bliva tvingad att gå tillbaka till upptagsställning vid Nya Varvet. Denna ställning bliver även upptagsställning om III. K- bataljonen måste vika för överlägsna krafter mot dess egen front.

I båda dessa sistnämnda fall träda chefen för fästningens landstormahalvbataljon och batt. Rb under direkt befäl av kommandanten.

III.K- bataljonen med batt. Ra övergår i detta senare skede till allmän reserv och dess uppgift torde bliva, att genom upprepade energiska

motstötare söka återtaga den förlorade ställningen eller att åtminstone hindra fästningens inneslutning från landsidan och avbrytande av dess förbindelse med Göteborg.

För batt. Ra finnes härvid lämplig eldställning vid Karingberget med kommandoplatz vid Traneredshöjden.

Om förbindelsen med kommandanten ej kan upprätthållas, samverkar III.K-bataljonen med III. arméfördelningens trupper, men den avbrutna förbindelsen bör återknytas så snart ske kan, under iakttagande - såvitt chefen för III. arméfördelningen ej annorlunda befäller - att dess huvuduppgift är att försvara Älvsborgs fästning och ej Göteborg.

7. Strålkastarnas fördelning ooh uppställning

Till befälhavarens för kustartilleriets handvapenpluton förfogande ställes:

Strålkastare n:o 1 (60 cm), som uppställles vid värnet nordost om Långedrag stn för belysning av Långedrag snäset och vattnet öster om detsamma samt utefter järnvägen till strålkastare 2:s uppställningsplats.

Till bataljonschefens vid landstormen förfogande ställas:

Strålkastare n:o 2 (60 cm.), som uppställles å höjden väster om Hinsholmsberget för belysning av terrängen söder om Hinsholmsberget, - Johannelund och området söder därom samt Strålkastare n:o 3 (90 cm.), som uppställles Hinsholmsbergets södra sluttning för belysning av . terrängen mellan Tranereds- och Påfvelundsbergen samt som ersättning för n:o 2 kring Johannelund.

Till chefens för III.K- bataljonen förfogande ställas:

Strålkastare n:o 4 (60 cm.), som uppställs å västra delen av Påfvelundsberget för belysning av terrängen nordväst, väster och söderut mot Perta.

Strålkastare n:o 5 (90 cm.), som uppställs å östra delen av Påfvelundsberget för belysning av dalgångarna söder om Påfvelundsberget från Perta mot Uppegården samt

Strålkastare n:o 6 (60 cm.), som uppställs å berget 200 m. sydväst om Grimered för belysning av slätten söder om Grimered i riktning mot Slamtomten och Ekebäck.

Övrig erforderlig belysning av järntrådshinder, anfallstrupper m.m. anordnas med lysraketer, lyspistoler, brandstänger m.m.

Fästningsstaben m.m.

(Ständig indelning)

Fästningsstaben	Under fästningsstabens tjänstegrenschefer lydande personal och anstalter m.m.
Kommendantsadjutant (Kåradjutant)	Kommendantsstab, kommendansexpedition
Artilleribefälhavaren (chefen för K.A.3) med tygförvaltningen.	Tygofficer, besiktningsman och fästningsingenjör, inventarie- och materialförråd, fästnings telefontät och transportväsendet.
Infanteribefälhavare (tillika chef för III.K-bat).	Regementsadjutant
Fortifikationsbefälhavare med fortifikationsförvaltningen	Fortifikationsstab, fortifikationsexpedition, fortifikationskassör, fortifikationsförråd, fortifikationsverkstäder.
Fästningsintendent (Kårintendenten vid K.A.3) med fästningsintendenturen	Intendenturexpedition samt proviant-och sjukvårdsförråd, därest sådana äro upprättade.
Fästningsläkare (Kårläkaren vid K.A.3)	Sjukhus
Fästningspostmästare	Postanstalter
Fästningstelegrafkommisearie	Göteborgs radiostation, telefonstationer

Fästningspastor	
Polisofficer	Fästningspolis

Dessutom placeras å fästningsstaben K.B:s i Göteborgs- och Bohuslän ombud samt civila ledamöter i fältkrigsrätten.

Översikt av krigsbesättningen, landstorm, frivilliga och civil arbetspersonal avsedda för Älvsborgs fästning.

(Ständig indelning)

	Pers onal	Hästa r	Fordo n	Anm.
Kommandanten, fästningsstaben m.m,	32			
Älvsborgs kust.art.kår (K,A,3) kårstaben och fortchef	2			
1. komp.omfattar div.I A*	318			*se förtta till- fäll.Indeln.av materielen
batt. Ra och Rb*	89			
1. komp, depå*	339 **			**därav 200 st. militärarbetare för den fortifikatorisk a rustningen
2. komp omfattar div. I B*	269			
2.komp: depå:	101			***därav 58 för- " hyrda (bland dessa

				ingå 27 ev. förhyrda på minsvep- båtar)
III. K- bataljonen				
bataljonsstab	53	18	7	
fyra kompanier	924	12	4	
Landstorm				
bataljonsstab från L.o.32b	16	6	2	
två komp. från do eller L.o 28a	430	3	2	
velocipedtropp	27	1	1	27 st, velocip.
fästningspolis	47			MOB.TAB. SER. L.F. III 15
Frivilliga från Göteborgs frivilliga motor- båtsflottilj				4 st..motorbå- tar
Civil arbetspersonal *****				***** enl. pln för den fortifikatoriska rustn.

Första tillfälliga indelning (detaljer se bil. 6)

Grupp I	Grupp II	Allm. reserv.
<p>Chef: fortchefen trupper: bemanning till div,I A och I B en handvapenpluton (tillfälligt förband ur div. I. A eller B.</p>	<p>Chef: ch,f or III. K-bat, trupper: III,K-bat. med velocipedtroppen Landstormshalvbataljonen Bemanning till batt. Ra och Rb Bemanning till 2 motorbåtar (frivilliga).</p>	<p>Chef: Trupp:</p>

Depå

Chef: Chefen för K.A..3

Trupp: 1.komp: depå

2.komp: depå

Översikt av materielen

Ständig indelning

<u>Kommendanten</u>	(fästningsstaben)	<u>Anm</u>
	Älvsborgs kustart.kår (KA3) jämte Oscar II:s fort med tillhörande bofästningar*	*se första tillfälliga indelning av materielen
	1. komp, omfattar materielen vid div. I A, batt:a Ra och Rb samt 1.komp. av depån*	
	2. komp omfattar materielen vid div. I B, bärbara strålkastare, samt 2.komp. av depån*	
	III. Kombinerade bataljonen jämte befästningarna på landfronten** Landstorm** Frivilliga (från Göteborgs frivilliga	**se översikt av krigsbesättningen

	motorbåtsflottilj)**	
--	----------------------	--

Första tillfälliga indelning

Kommendanten (fästningsstaben)

Grupp I

Oscar II:s fort med tillhörande .befästningar och anstalter nämligen: Stockholmsskärsbatteriet och Götiska batteriet (samt luftbatteriet). Division I A (1.komp.)

Batteri	0.1	2 st. 15 cm. k.
	0.2	2 " 24 " "
	0.3	4 " 57 mm. "
	0.4	4 " 57 " "
	0.5	4 " 57 "
	0.6	1 " 57 "
Götiska batteriet		4 " 57 "
(Luftbatteriet		2 " 5? " 2)*
Stockholmesskärsb.		2 " 12 cm. "

Division I B (2.komp.)	G.Ä:s spärr (mineringar, båt materiel och minstation enl mob.tab. samt bomstängsel). G.Ä:s sjövakt (signalstation, utpost-materiel, bevaknings-: m.fl. båtar (däribland frivilliga motorbåtar) samt strålkastare
Handvapenpluton	En bärbar 60 cm.strålkast.
Grupp II	
Käringbergs-, Hinsholms-, Långedrag- och Påfvelunds- verken med tillhörande skyttevärn och hinderanordningar m.m	
III. k-bataljonen	(materiel jämf.bil. 5)
Landstorm	(materiel jämf.bil. 5)
Rörligt artilleri	Batteri Ra - 4 st. 8 cm. k. " Batteri Rb - 2-4 st.8 " "
<i>Belysningsavdelning</i>	3 st.bärbara 60 cm. strålk. 2 st.bärbara 90 cm. strålk.
Kulsprutavdelning	
Motorbåtsavdelning	2 st. motorbåtar från Göteborgs friv. motorbåtsflottilj eller fiskemotorbåtar.

	Allmän reserv	Materiel enl. tillfällig indelning
	<p><u>Depån</u></p> <p>K.A.3:s förråd på Nya Varvet</p> <p>K.A.3:s för krigsbesättningen avsedda kaserner, matinrättning och bostäder på Nya Varvet</p>	
	1,komp.....	
	<p>2." landtransportmateriel (2 person- och 2 lastautomobiler, 2 enspända och 2 tvåspända fordon).</p> <p>sjötransportmateriel (3 förhyrda bogserbåtar, motorbåt n:r II, 2 pråmar) samt</p> <p>K.A.3:s och sjöpositionernas förråd på Älvsborgsön samt minsvepningsavdelning då dylik organiserats.</p>	

Älvsborgs Fästning
Totalt ca 3000 man

Karta utvisande 1916 års stridsplan

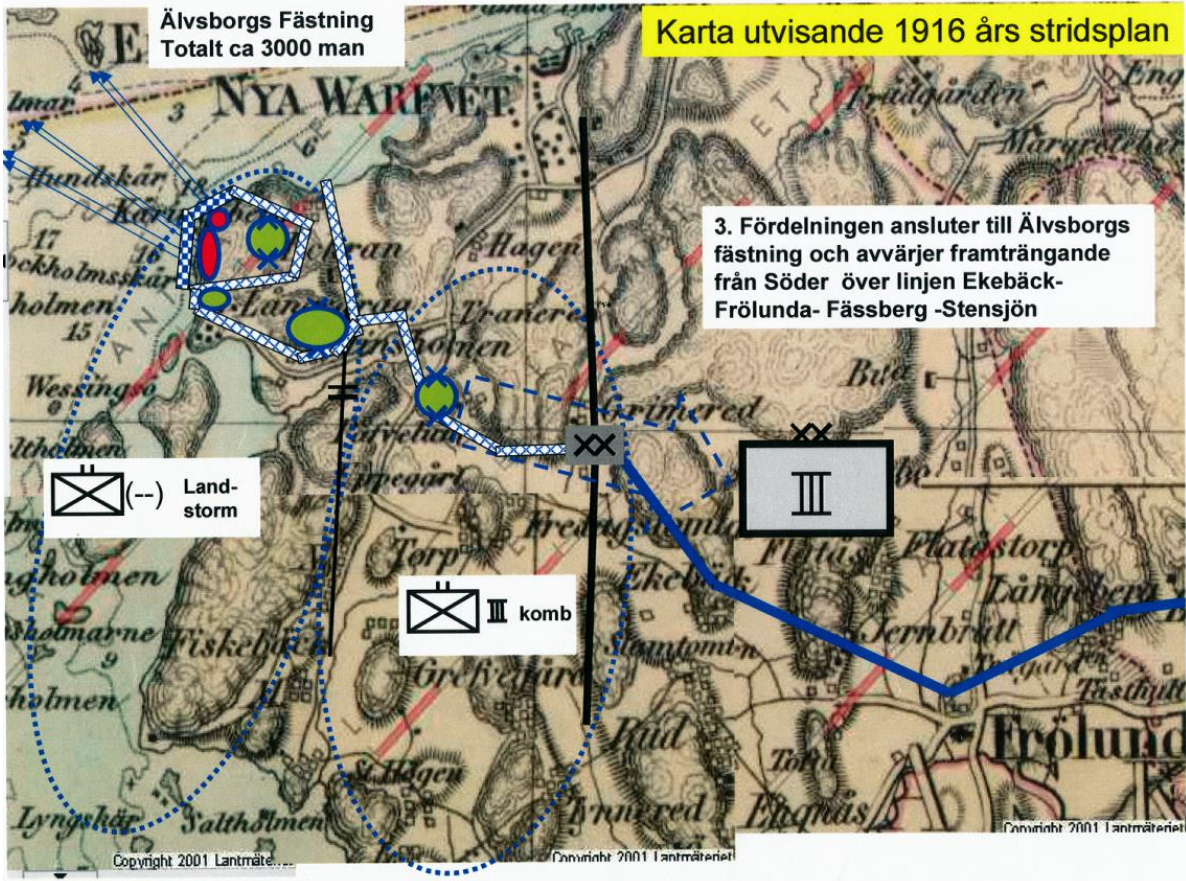
3. Fördelningen ansluter till Älvsborgs fästning och avvärjer framträngande från Söder över linjen Ekebäck-Frölunda- Fässberg -Stensjön

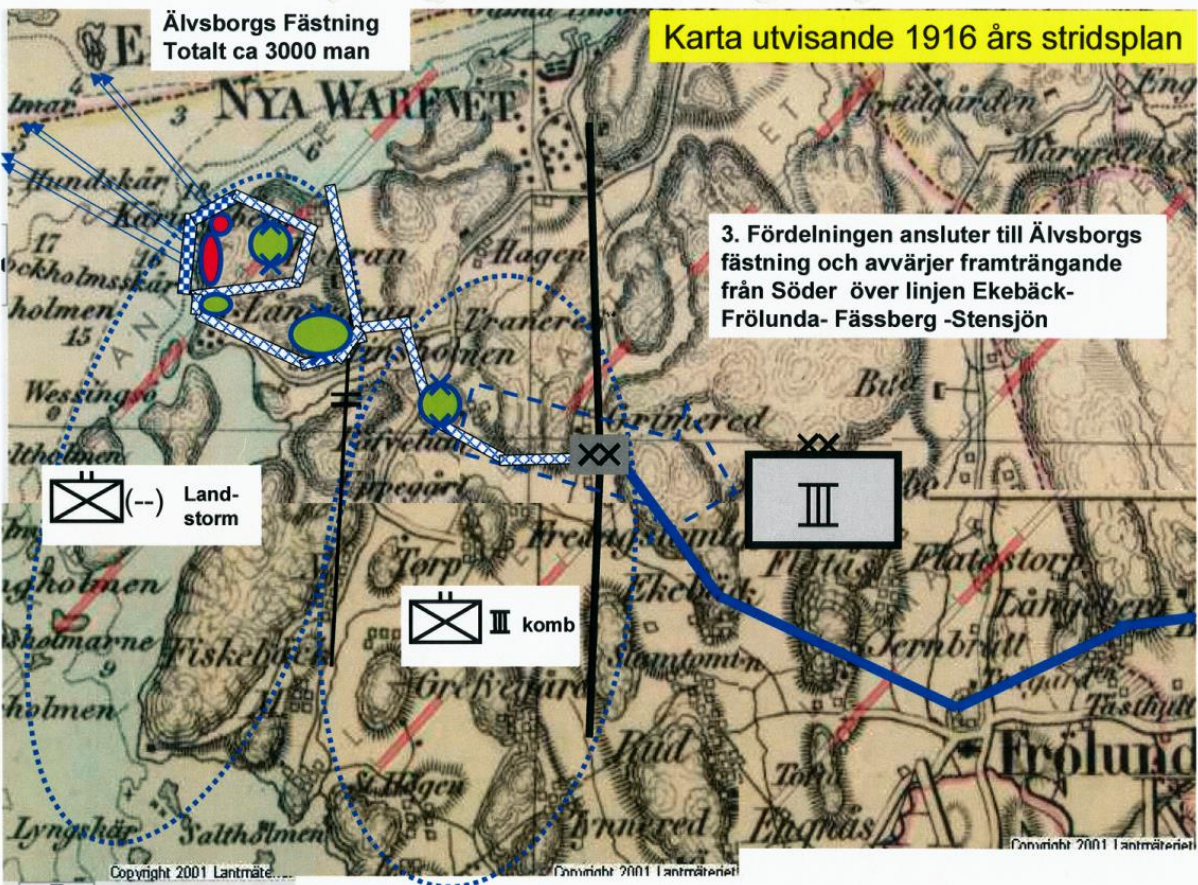
(--)

Land-
storm

III komb

III

Avskrift

Avdelningschefen	Bil. 1
för	Tillhör
Göteborgs Avdelningen	Älvsborgs Fästning
N:r 19 G	Kommendantsexpeditionen
	Ank. d. 1/2 1916 N:r 23 H

Till KONUNGEN

Uti min underdåniga skrivelse den 29 januari 1915 anmälde jag för Eders Kungl. Maj:t, huru jag i stort sett tänkt disponera mig underställda sjöstridskrafter för försvaret av Rikets västra kust vid krig eller överhängande krigsfara. I skrivelsen omnämnes, att jag utgått ifrån att Göteborgsavdelningen i första hand bör bidra till skyddande av Göteborgs krigshamn. Anledningen härtill är nämligen att Göteborg såsom varande den viktigaste hamnen å västkusten i främsta rummet synes böra försvaras. Dessutom torde få framhållas, att de båda i Göteborgsavdelningen ingående artillerifartygen, av vilka det ena beordrats att vara flaggskepp äro så föga snabbgående, att de i bästa fall kunna uppnå en fart av 6 knap och sålunda på grund av sin ringa fart skulle kunna med lätthet av en fiende avskäras från sin naturliga operationsbas Göteborgs krigshamn, om de befinna sig någon längre vägsträcka utanför densamma. Dessa fartyg äro alltså snart sagt hänvisade till att vid

krigstillfälle hålla sig inom sagda hamn. Fartygens synnerligen dåliga förmåga att kunna destillera saltvatten, så att det blir tjänligt till dricksvatten, samt den ringa tillgången å kol och dricksvatten inom samhällena å Bohuskusten göra ävenledes dem i hög grad beroende av förutnämnda operationsbas. Nu nämnt sakförhållande utgör givetvis intet hinder för att de övriga fartygen kunna användas på andra delar av den mig underställda kuststräckan. Då man, på grund av vad förut omnämnts beträffande pansarbåtarna, kan utgå från att om den politiska situationen blir sådan att fara för Sveriges indragande i det nu pågående världskriget skulle uppstå, Pansarbåtarna i regel komma, att användas inom Göteborgs krigshamn och alltså avdelningschefen för Göteborgsavdelningen kommer att befinna sig därstädes, torde det bland annat böra tillkomma honom att, förutom vidtagande av åtgärder för krigshamnens bevakning och försvar; även ordna och reglera sjöfarten inom de delar av sagda krigshamns område, som äro honom underställda. Härvid synes det vara av vikt dels att i det längsta möjliga söka hålla handelsjöfartsförbindelsen med öppna havet i gång, dels att förhindra att under dylik förbindelse obehöriga få tillfälle att utforska de inom krigshamnen vidtagna militära anstalterna. För båda dessa ändamåls vinnande synes det mig nödvändigt att på förhand uppgöra en plan för nu nämnd sjöfarts ledande till och från Göteborg.

Efter att i ärendet hava samrått med Edera kungl. Maj:ts befallningshavande i Göteborgs och Bohus län, kommandanten i Älvsborgs Fästning, samt lotskaptenen i Göteborg, får jag härmed i underdånighet framlägga förslag för sagda trafiks ordnandes. Jag anhåller därvid att få förutskicka, att jag utgått ifrån att de i min förstnämnda skrivelse den 29 januari i förre året föreslagna mineringar inom krigshamnen sam en utsjöminering i närheten av Vinga på grund av krigsläget blivit utlagda ävensom ock utsjömineringar i närheten av Nidingen.

För fartyg kommande från södra Kattegatt, torde böra hänvisas av utanför nidingen patrullerande fartyg att framgå inom territorialgränsen innanför Nidingen upp mot Malö, där lots erhållas, vilken sedermera inomskärs tager fartyget fram mot Varö.

Fartyg, kommande från Skagerack, böra hänvisas att angör vid Tistlarna varest å Long O 11 grader 40 minuter lots avvaktas.

Fartyg, kommande inomskärs norrifrån, böra taga vägen genom endera av Lilla Sillösund, Albrecktsund eller Instörännan förbi Sälö och Hälls till St. Kalvsund, där lots inväntas. Någon trafik genom infartslederna norr om Tistlarna och till Sillösund bör icke tillåtas, ej heller dyligt över Nordre Älv.

För kontrollering att endast legitim sjöfart till Göteborg äger rum och att icke utspionering av militära anstalter under färd till eller från Göteborg bedrives, synes mig vaktfartyg böra posteras vid Tistlarna och vid St. Kalvsund för att visitera ankommande fartyg. För denna visitering och för inlotsning av fartyg borde avses:

Vid Tistlarna. Ett örlogsfartyg (Jackob Bagge) och 2 rekviderade trawlare och två motorfiskebåtar.

Vid St. Kalvsund: ett örlogsfartyg (Skagul) och 2 motorfiskebåtar

Visiteringen skall förrättas av officer, som utfärdar passersedel för sådant fartyg, som bör tillåtas inpassera till Göteborg. Är fartyget utländskt, ombordsättes efter verkställd visitering., lots, rorgångare och infanteripatrull, den senare bestående av 1 underbefäl och tre man. Alle man av fartygets besättning samt passagerare beordras under däck, där de med små undantag av maskinpersonalen, som tjänstgör i maskinen, skola hållas samlade på en plats under bevakning, Å svenskt fartyg ombordtages lots och, om .fartyget är större, eller medför passagerare, ävenledes patrull, enligt ovanstående., På sistnämnda .fartyg skola

icke-svenska undersåtar hållas under däck och bevakas. Fartyg, som komma syd- eller västifrån, lotsas allmänna farleden förbi förbi Varö till Knippelholmen, varest minlots från fästningen tager hand om det. Vid passerande av Knarrholmen följes en syd, ost och nord om sagda holme upptagen militärled. Bevakningsbåt vid Knarrholmen visar vägen. Fartyg, som komma nordifrån, lotsas St. Kalvsund allmänna leden till Skalkorgarna, varifrån följes en för ändamålet upptagen militärled mellan Dynan och Gefveskär. Sedan inpasserade fartyg kommit i Göteborgs hamn innanför Röda sten, böra besättningar och passagerare få lämna den plats, där de hållits under bevakning, och de förra deltaga i fartygets förtöjning m m. Vid landningsplatsen emottages fartyget av plis, som utfärdar vidare förhållningsorder.

Skall fartyget lämna Göteborgs hamn för att gå till sjöss, förfares i omvänd ordning. Efter skymningens inbrott bör all trafik inom krigshamnen upphöra till dess det åter dagas.

Lotsar och lotslärlingar, de senare använda som rorgångare, samt för patrull avsedd infanteritrupp böra förläggas å Vrångö samt å Kalvön. En infanterikontingent om en officer eller underofficer och 50 man beräknas erforderligt å vardera platsen. Av de förutnämnda trawlarna avses en för inloppet vid Tistlarna och en för södra inloppet. Under natten kvarstannar en trawlare såsom bevakning vid Varö för båda loppen, då däremot den andre jämte infanterikontingent och lotsar drager sig till Vrångö för att vila ut över natten. På enahanda sätt ordnas bevakning m.m. vid St. Kalvsund.

För patrullering utanför kusten mellan Torrboskär, och Tistlarna skulle bevakningsfartyget Skagerack jämte tvänne rekvirerade motorfiskebåtar särskilt väl lämpa til. Dessa, som endast under den ljusa delen av dygnet borde få utföra patrulleringen skulle upplysa ankommande fartyg, vart de böra taga vägen för att bliva visiterade samt erhålla lots-- och passersedel.

Under natten bör den ena av motorbåtarna utföra bevakning via inloppen strax intill och nord om Vinga.

Till bevakning av de utlagda mineringarna erfordras:

Vid Knarrholmen 1 vedettbåt och 2 motorfiskebåtar

Vid Gefveskär 1 vedettbåt och 2 motorfiskebåtar

Vid Skalkorgarna 1 vedettbåt och 2 motorfiskebåtar

Vid Räfvens ungar 1 vedettbåt och 2 motorfiskebåtar

H.M. Pansarbåt Thordön den 24 januari 1916

Underdånigast

Axel W:son -Gyllenkrok/Tore Karlsson

Chefen för

Marinstaben

Chefen för marinstaben delar chefens för generalstaben uppfattning om betydelsen av neutralitetsskyddets å västkusten tillgodoseende. Om - som chefen för generalstaben anför - III. fördelningen saknar tillräckliga krafter att fylla sin uppgift, så torde emellertid härvid böra bemärkas, att fördelningen delar sitt skyddande ansvar med å västkusten befintliga sjöstridskrafter, vilka - då en neutralitetskränkning givetvis måste komma över havet - i första hand få bära påkänningarna.

Till stärkande av dessa sjöstridskrafter hava efter förslag av chefen för marinstaben under senaste delen av år 1914 till västkusten avsänts dels de undervattensbåtar, som erfordrades för att utfylla Göteborgsavdelningen till enligt mobiliseringstabellerna fastställd styrka, dels därutöver torpedkryssaren Jacob Bagge, kanonbåten Skagul, minfartyget Edda samt torpedbåtarna Condul, Gudur, n:r 79, n:r 81, n:r 83 och n:r 85; förutom av Edda medförda minor har ett antal ev 100 tr1nor ställts till avdelningschefens förfogande, varjämte fyra torpedbåtar apterats för minläggning. Hela kustsignalväsendet på västkusten är mobiliserat och till hjälp vid spaningen har en flygbåt stationerats i Göteborg.

Chefen för marinstaben håller före att såväl för bevakning och spaning som för skydd äro dessa nämnda stridskrafter av mera effektiv verkan än längs kusten grupperad landstorm, varför någon omedelbar mobilisering av dylik icke synes för det, nuvarande vara erforderlig, dess mindre som landstormen torde visat sig utgöra ett tämligen dyrbart neutralitetsskydd.

Det maritima krigsläget i de nordliga farvattnen erbjuder i stort sett ungefär samma bild för närvarande som vid tiden för sjöpositionernas demobilisering, och någon förändring häri - därest sådan inträffar - torde icke vara att förvänta förr än isen lossnar å Östersjöns ostkust. Då läget på grund härav eller ev annan omständlighet - såsom exempelvis behovet att förflytta sjöstridskrafter från västkusten - fordra sjöpositionernas upprättande, skall chefen för marinstaben ofördröjligen därom avgiva förslag.

Vad angår själva utgångsfrågan, nämligen den av avdelningschefen för Göteborgsavdelningen gjorda hemställan om artilleri till Onsalahalvön, så anser chefen för marinstaben - då kastpjäser icke kunna avvaras - att, såsom även fördelningschefen antytt, visst antal av de i Älvsborgs fästning förvarade 8 cm. kan. M/81 med förställare och ammunition böra med bemanning från Älvsborgs kustartilleridetachment antingen färdighållas att utrycka till Onsalahalvön eller ock, vad materielen beträffar, dit förläggas.

Såsom framgår av remisshandlingarna äro dit redan förlagda de för minering avsedda minorna.

Mot det av chefen för generalstaben tillstyrkta förslaget om uppsättandet ev ett depåkanonbatteri utom en tropp ur A.2. har chefen för marinstaben icke något att erinra och torde vid sådant uppsättande kanonerna från Älvsborg.- för vilkas bemannande vissa svårigheter förefinnas - kunna tillsvidare undvaras. Stockholm den 20. januari 1915.

LUDVIG SIDNER

/ J: Wallenberg

Rätt utdraget intygar:

GENERASTABEN

N:r Litt.H.482

En Bilaga.

Till Statsrådet Chefen för Kungl. Lantförsvarsdepartementet.

Yttrande över chefens för III. arméfördelningen och avdelningschefens för Göteborgsavdelningen skrivelser rörande neutralitetsskyddet vid västkusten, särskilt beträffande försvarsanstalterna vid Kungsbackafjorden.

Remisshandlingen återgår.

Med de fåtaliga stridskrafter, som stå till chefens för III. arméfördelningen förfogande, är det icke möjligt att anordna ett effektivt neutralitetsskydd ens mot oavsiktliga neutralitetskränkningar å hela den kuststräcka, som det åligger nämnda chef att skydda. Långt mindre äro dessa krafter tillfyllest att avslå ett mot nämnda kuststräcka riktat anfall av någon av de krigförande makterna framför allt sedan sjöpositionerna Elgö - Källö och Ramnö demobiliserats. Såsom av chefens för III. Arméfördelningen underdåniga rapport den 30. sistlidna oktober över skyddstruppernas gruppering framgår äro stora delar av västkusten fullständigt blottade på landstridskrafter. Inom övriga delar har styrkan måst inskränkas långt utöver vad som kan anses betryggande. Vid Kungs- . backafjorden äro sålunda för närvarande grupperade endast ett kompani av III. komb. infanteribataljonen, vilken bataljon enligt plan skall ingå i Älvsborgs krigsbesättning.

Ett stärkande av försvaret vid Kungsbacka-fjorden på sätt avdelningschefen för Göteborgsavdelningen föreslagit anser sig arméfördelningschefen icke kunna företaga med till hans förfogande stående krafter, men erkänner samtidigt det beaktansvärda i de av avdelningschefen framhållna synpunkterna. I detta bedömande instämmer jag med arméfördelningschefen, samtidigt som jag anser det nödvändigt att neutralitetsskyddet stärker icke blott vid Kungsbackafjorden utan även å andra punkter på västkusten.

För närvarande kunna emellertid icke några ytterligare skyddstrupper härför avses. Det mest trängande behovet av ökat neutralitetsskydd på västkusten synes mig därför nu endast kunna vinnas genom en omedelbar mobilisering av sjöpositionerna Elgö-Källö och Ramnö samt genom ett bemyndigande för arméfördelningschefen att vid behov inkalla erforderlig landstorm.

Därest utöver ovan nämnda försvarsåtgärder även behov föreligger att stärka artilleriet, är från min sida intet att erinra mot chefens för III. arméfördelningen förslag angående uppsättandet av ett depåkanonbatteri (utom en tropp) ur A.2.

Stockholm den 7. december 1914.

K. G. BILD T

Chef för generalstaben.

/Ivar Holmquist

Rätt avskrivet intygar

Löjtnant

Chefen

För

Kungl. Kustartilleriet

N:e 22 H

1 bil.

Till Chefen för Kungl. Sjöförsvarsdepartementet.

Vördsamt yttrande angående bemanning av 2 st. 8 cm. k. M/81 med manskap från Älvsborgs kustartillerikår för att färdighållas att uttrycka till Onsalahalvön.

Remisshandlingen återgår.

Jämlikt g.o. n:r 112/1914 mom. 11 kan nu i tjänst varande värnpliktiga av årsklasserna 1914 icke påräknas innehava erforderlig utbildning för här ovan angivet ändamål förr än tidigast den 1. nästkommande Maj, på grund varav således åtgärder för den erforderliga bemanningens uttagande på annat sätt tills vidare måste vidtagas.

Som av min skrivelse n:r 152 H/1914 framgår, erfordras för de nuvarande särdeles svaga piketerna inom Älvsborgs fästning samt för ständiga kommenderingar och personal till hämtning och mottagning av värnpliktiga vid mobilisering inalles minst 170 man, dvs, ett antal man motsvarande artillerikårens stamstyrka jämte 1/2 årsklass utbildade värnpliktiga.

Den för närvarande för ovan angivna ändamål disponibla styrkan utgöres efter vederbörlig avdragsprocent av 136 man stampersonal och

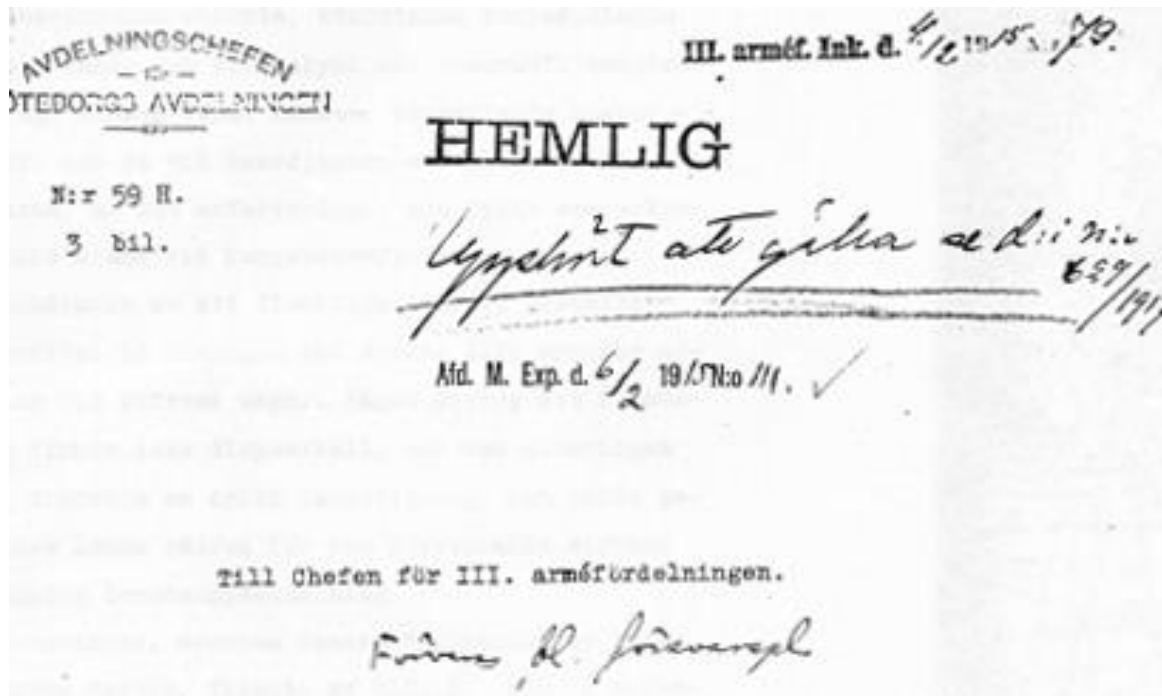
52 man värnpliktiga tillhörande årsklassen 1907 eller sammanlagt 198 man. Tillgång och behov balansera således med 18 man, vilka skulle kunna tagas i anspråk för bemanning av de nyssberörda två 8 cm. kanonerna M/81, dock endast intill den 1. nästkommande april, vid vilken tidpunkt nu nämnda årsklass uttrycker.

I betraktande härav och under hänvisning till vad ovan anförts beträffande årsklasserna 1914 förefinnas sålunda ingen möjlighet att under april månad utgöra den berörda kommenderingen. Då härtill kommer, att såväl den pågående utbildningen av sistnämnda årsklasser som även i viss mån repetitionsövningarna för årsklassen 1907 skulle komma att lida ett väsentligt avbräck genom den av chefen för sjöförsvarsdepartementet ifrågasatta åtgärden, torde enligt min mening frågan lättast och bäst lösas på sätt chefen för III, arméfördelningen -- med instämmande av chefen för generalstaben -- föreslagit, nämligen genom uppsättande av ett depåbatteri (utom en tropp) ur A.2.

Stockholm den 26 februari 1915

H Wrangel

/A. von Schinkel

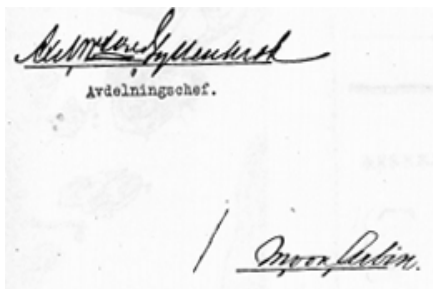

Härmed får jag vördsamt överlämna planer för utläggandet av mineringar i inloppen till Hake- och Kungsbackafjordarna. Mineringarna i de båda nu, nämnda inloppen avses att bliva utlagda blott för det fall, att positionerna vid E.Ö.- K.Ö. och R.Ö. icke hunnit att färdigmobiliseras, och hava platserna blivit valda så, att sistnämnda mineringar kunna verkställas oberoende av att dessa, om jag så får säga tillfälliga mineringar, äro utlagda. För utläggning av mineringarna utanför Hakefjorden äro avsedda torpedbåtarna Gondul och Gudur under befäl av chefen å Gudur, kaptenen P. Burman. Minorna ombordtagas å torpedbåtarna, innan de lämna Älfsborgsfjorden. Sedan mineringarna utlagts, böra torpedbåtarna kvarstanna å platsen och bidra till mineringarnas bevakande samt till skydd av Hakefjorden, vadan samverkan mellan dem och de str., som äro förlagda vid Rönnäng och vid Tjufkil, är erforderlig.

För minering av inloppet till Kungsbackafjorden äro torpedbåtarna Blixt och Stjerna under befäl av chefen å Blixt, kaptenen H. Rosensvärd, avsedda. Minorna äro redan magasinerade i en i Gottskär förtöjd pråm, vilken på grund av förut erhållet benäget medgivande bevakas av i Gottskär förlagda str. Sedan mineringarna utförts, kvarstanna torpedbåtarna till dessas bevakande och till skydd mot eventuell neutralitetskränkning. Liksom förut nämnts, beträffande samverkan mellan str. och de vid Hakefjorden mineringar utläggande torpedbåtarna, är det erforderligt, att dylik samverkan även kommer till stånd vid Kungsbackafjorden.

För förhindrande av att fientliga trupper plötsligt må kunna landsättas på Hisingen vid Nordre Älfs mynning avses en minering vid Räfvens ungar. Något fartyg att flankera mineringen finnes icke disponibelt, och kan mineringen därför endast, fördröja en dylik landstigning, men torde genom sin tillvaro lämna rådrom för den försvarande styrkan att intaga lämplig beredskapsställning.

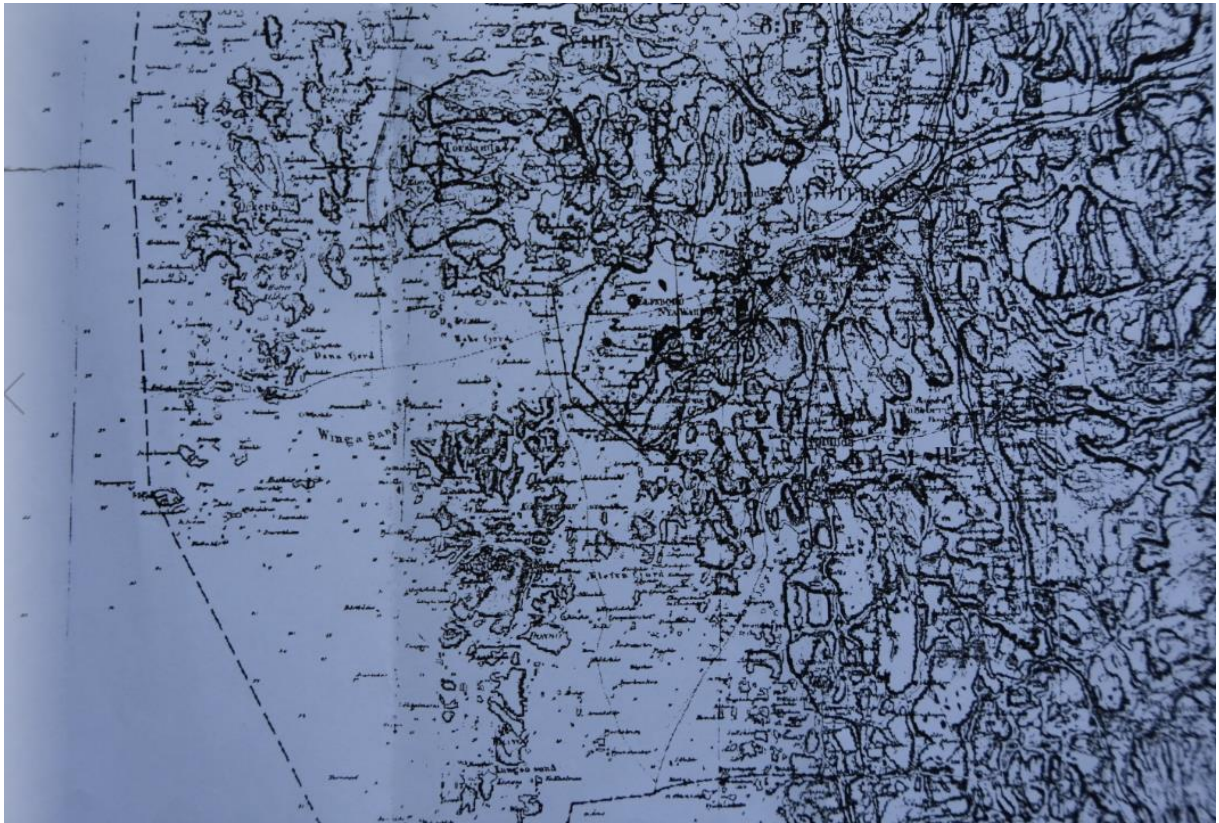
Övriga mineringar, även som dessas flankering av Göteborgsavdelningens fartyg, framgår av bil. 1. Bil. 2 upptager plan av mineringarna vid Hakefjordens mynning, det vill säga omkring Åstol och St. Dyrö. Bil. 3 anger plan över mineringarna vid Kungsbackafjordens mynning.

A handwritten signature in cursive script is written over a rectangular stamp. Below the signature, the text "Avdelningschef." is printed. To the right of the signature, there is a date stamp that reads "1894".

Avdelningschef

Thordar. O Torking. O Jacob Bagge. X Skogul.
... .. 2. kl. til vedværet.

Indtænkt af. Arhies. Ind. d. 12. 10. 1870.

REGSKIFTE
AVDELNINGEN
1596
R. 1. 1.

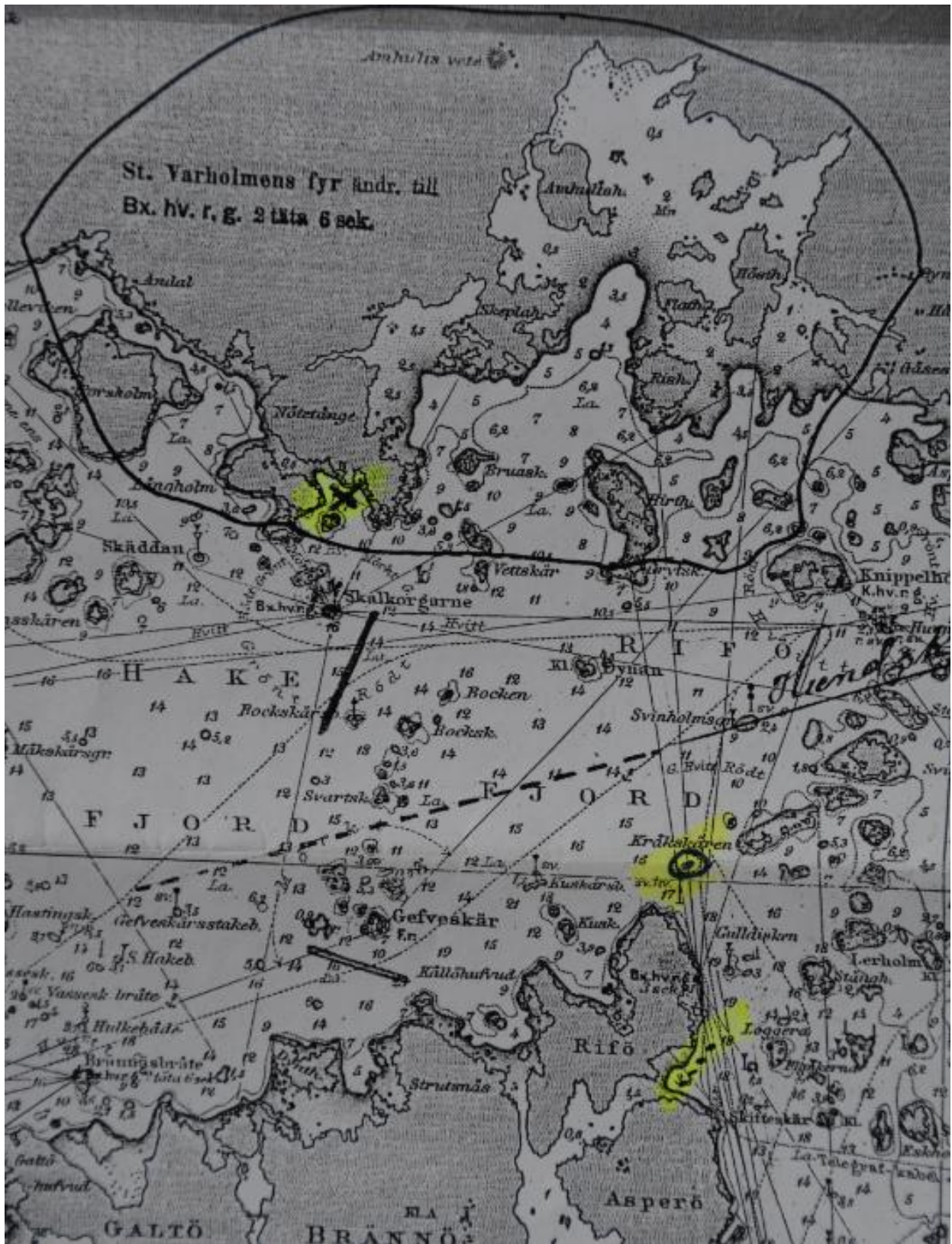
HEMLIG

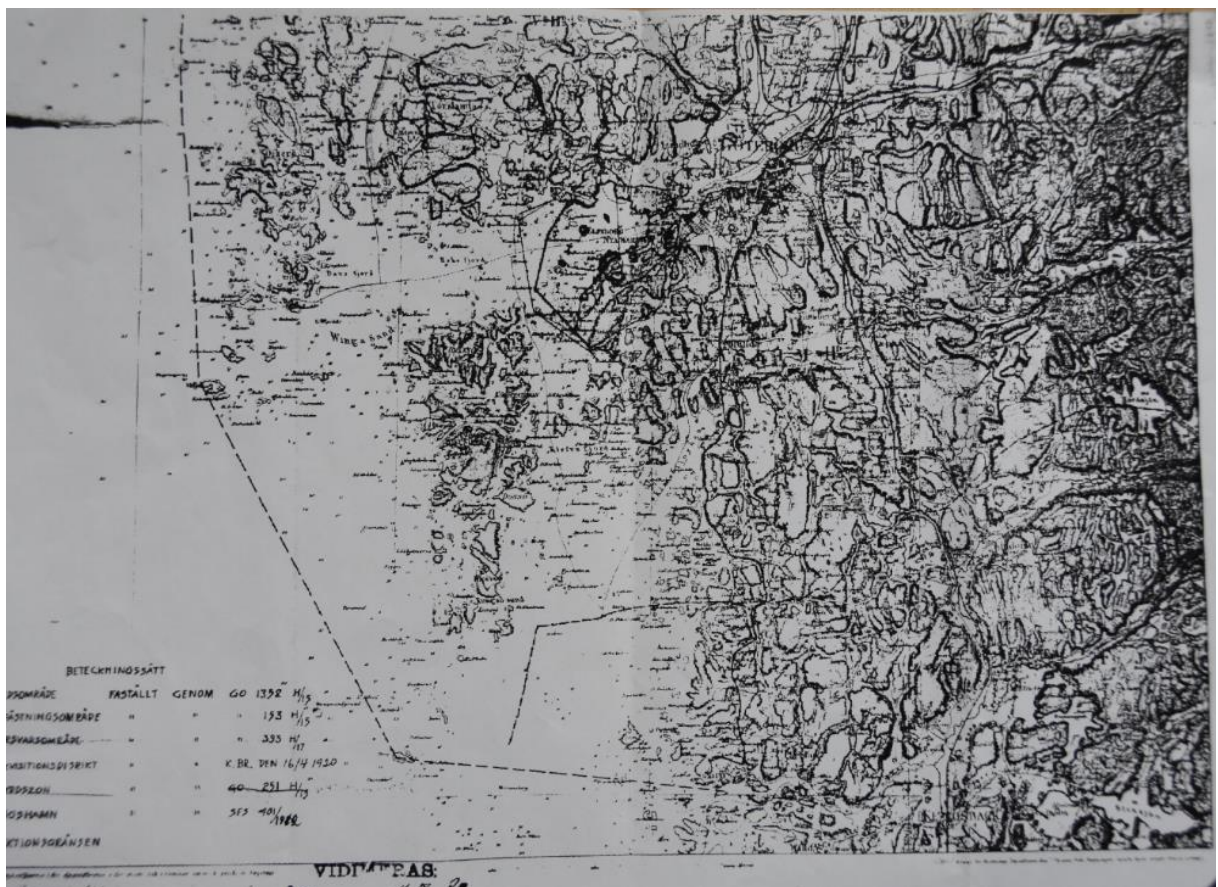
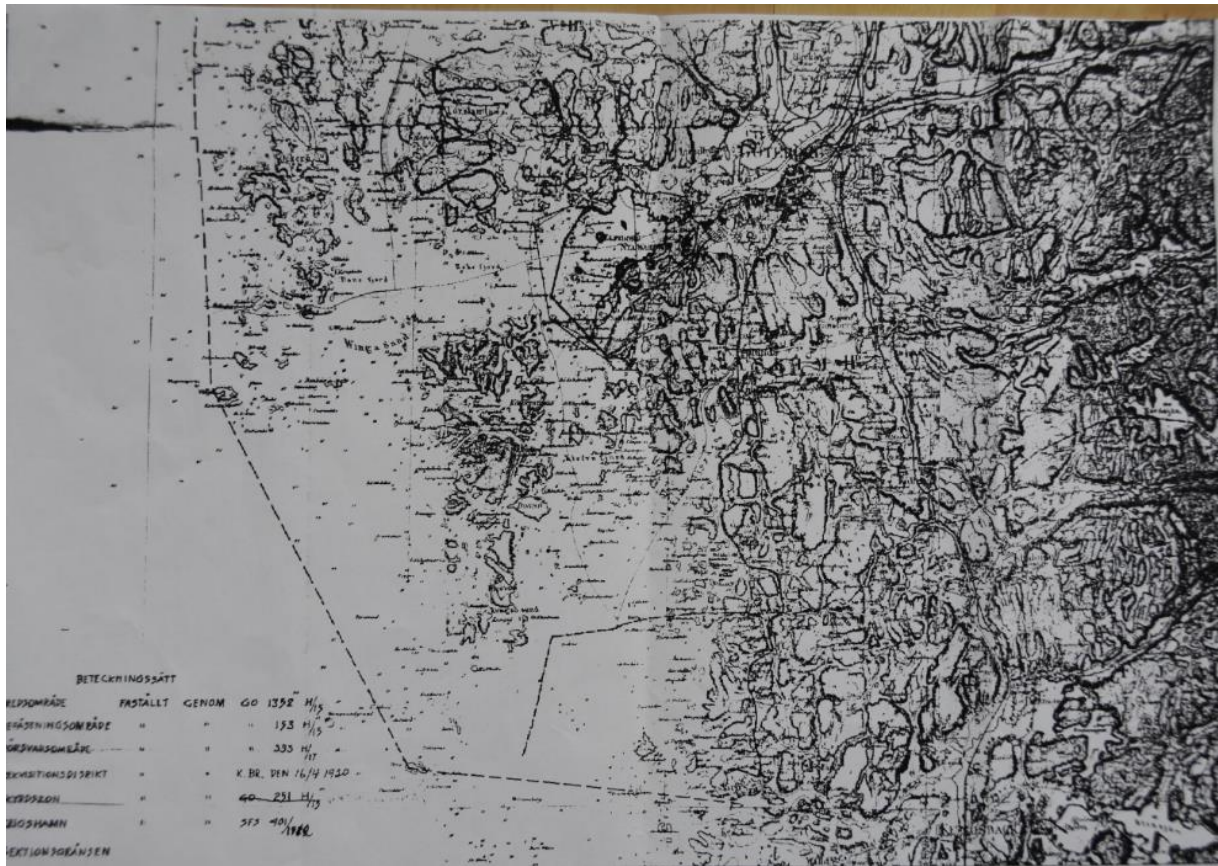
WETTERGREN & KERBER
KUNGL. GRÄNSÖVERVAKARE
KÄRLENSKÄLLSTRAK 1
SÖDERGÅTAN 11. STOKHOLM.

Inom område omfattat af red linning
än tryckskiften grund till skydd.
Inom område omfattat af blå linning
än tryckskiften grund till ständigt
in 1/4 m. till skydd.

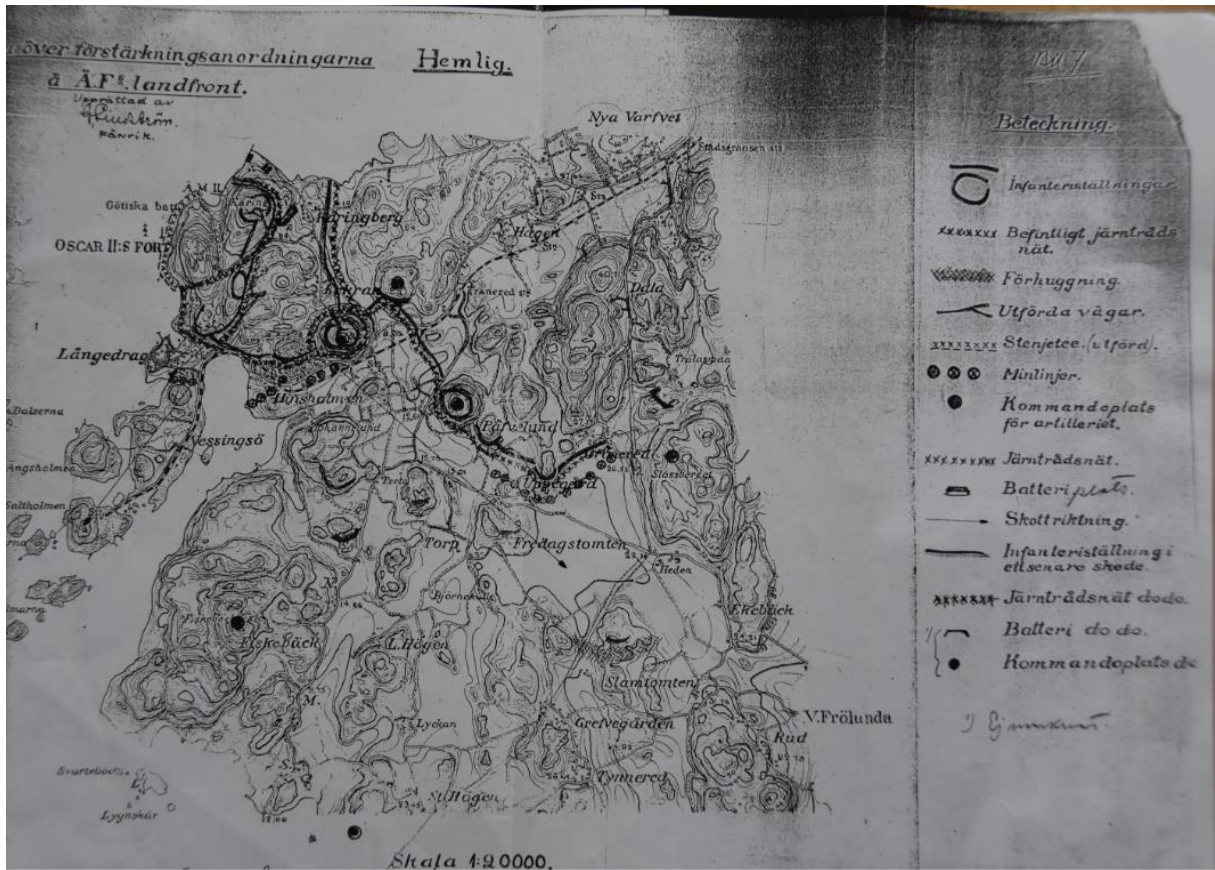

BETECKNINGSSÄTT			
	FREDSOMRÅDE	FASTÄLLT GENOM	GO 1352 H/15
	BEFÄSTNING SOMRÅDE	" "	" 153 H/15
	FÖRSVAR SOMRÅDE	" "	" 393 H/17
	REKVISITIONS DISTRIKT	" "	K. BR. DEN 16/4 1920
	SKYDDSZON	" "	GO 251 H/15
	KRIGSHAMN	" "	SFS 401/1920
	SEKTIONSGRÄNSEN		

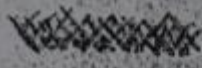
Höjdsförhållanden i fot. flygfotografier i fot. uttryck och i konturerna uttryck i provkarta topograf.

VIDIMPLAS:
 Gustaf Dabre
 20

xxxxxx Definitligt järntråds
nät.

 Förhuggning.

 Utförda vägar.

xxxxxxxx Stenjetee. (utförd).

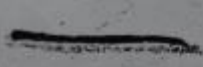
 Minlinjer.

 Kommandoplats
för artilleriet.

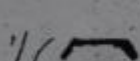
xxx.xx.xxx Järntrådsnät.

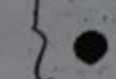
 Batteri plats.

 Skott riktning.

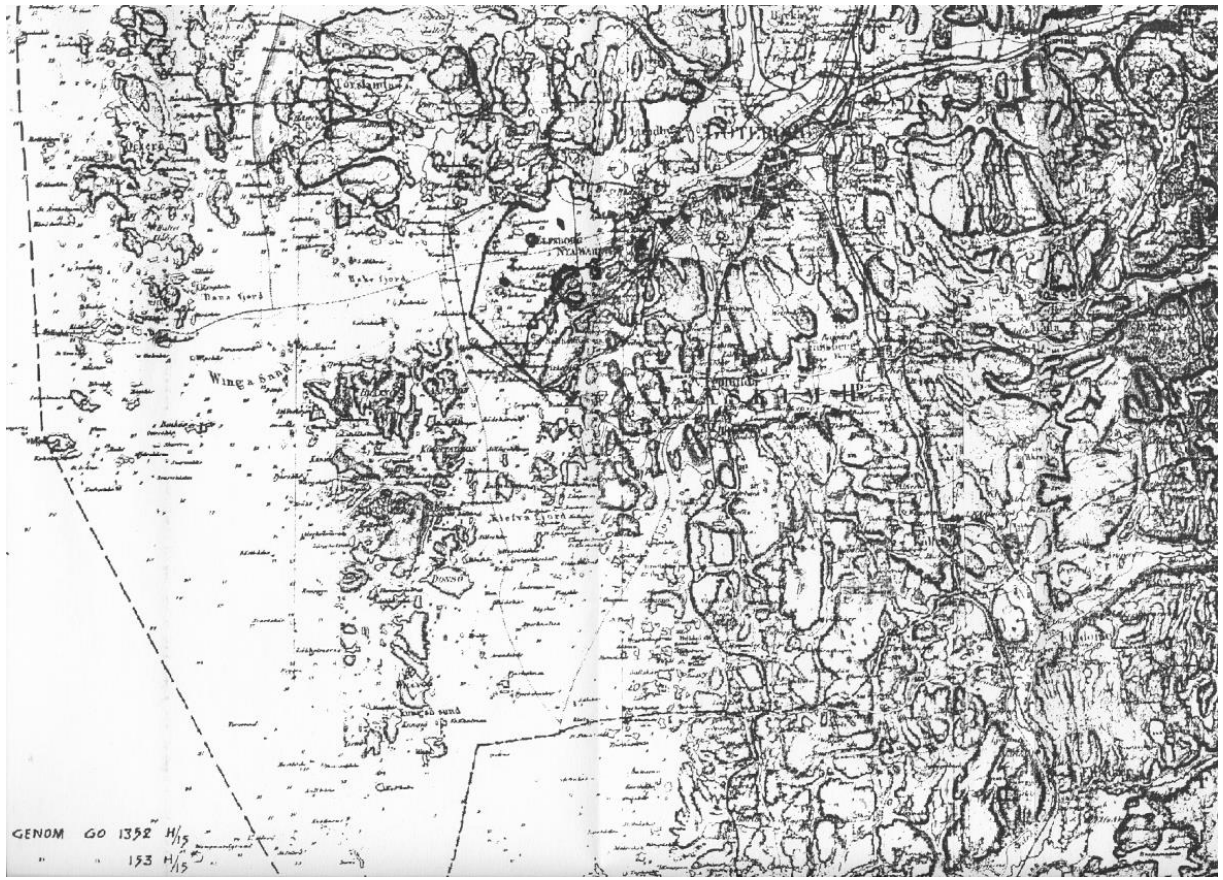
 Infanteriställning i
ett senare skede.

xxxxxxxx Järntrådsnät do do.

 Batteri do do.

 Kommandoplats do

I Gjennskumt.

GENOM GO 1352 H₁₁₅
" " 153 H₁₁₅

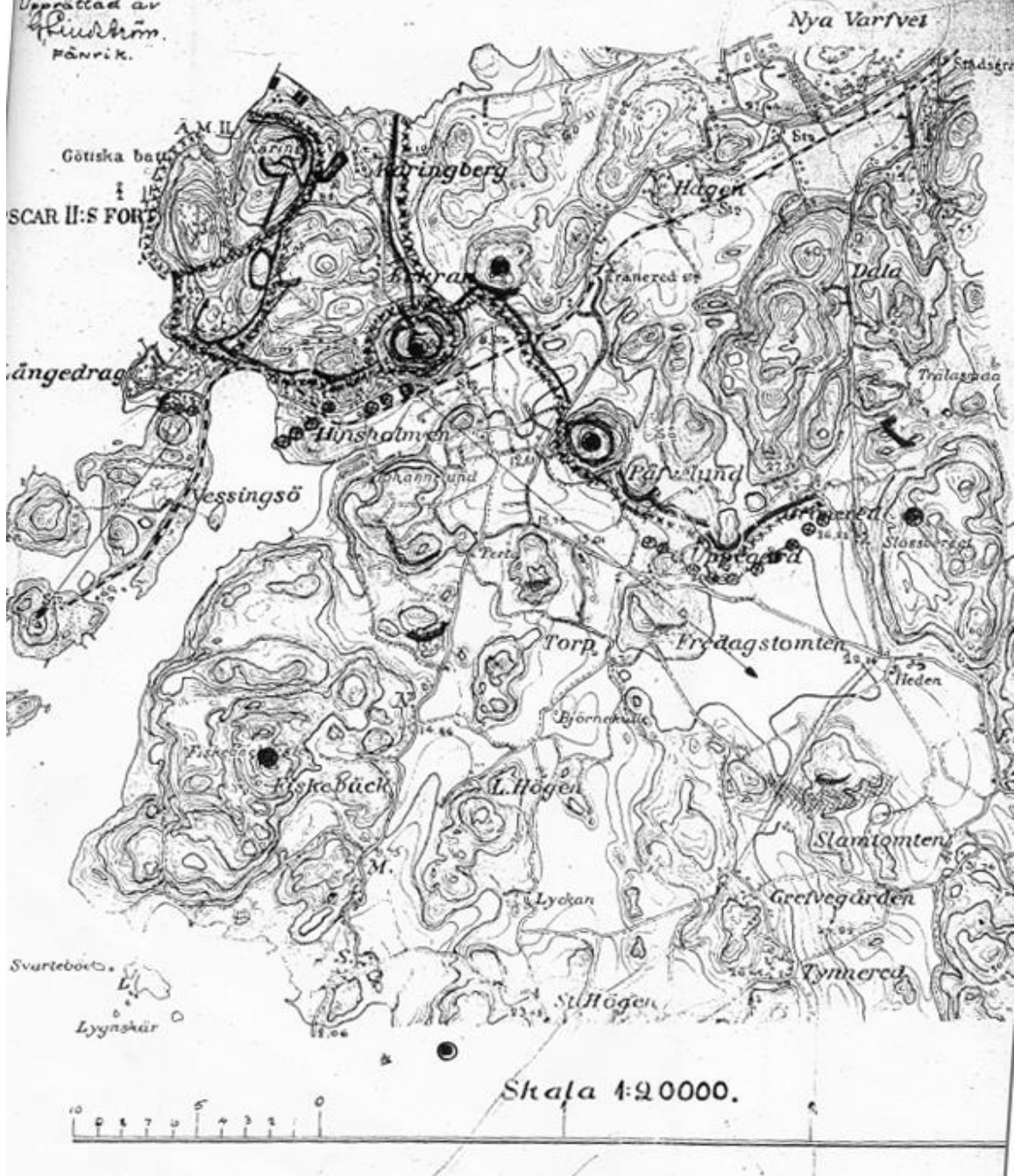

förstärkningsanordningarna

Hemlig.

Å.F. landfront.

Upprättad av
H. H. H. H.
Fänrik.

Förklaring till symbolerna: Se nästa sida.

Bil. 7

Beteckning.

○ Infanteriställningar.

xxxxxx Befintligt järnträds nät.

▨ Förhuggning.

— Utförda vägar.

xxxxxxxx Stenjetee. (utförd).

⊙ Märlinjer.

● Kommandoplatz för artilleriet.

xxxxxx Järnträdsnät.

▬ Batteriplatz.

→ Skottriktning.

— Infanteriställning i ett senare skede.

xxxxxx Järnträdsnät do do.

▬ Batteri do do.

● Kommandoplatz

⌋ G. mark.

över förstärkningsanordningarna

Hemlig.

å Ä.F.^s landfront.

Upprättad av
Hindbörn
Pänrik.

Skala 1:20000.

Beteckning.

Infanteriställningar.

XXXXXX Befintligt järnträds nät.

Förhuggning.

Utförda vägar.

XXXXXXXX Stenjetee. (utförd).

Minlinjer.

Kommandoplats för artilleriet.

XXX XXX Järnträdsnät.

Batteri plats.

Skott riktning.

Infanteriställning i ett senare skede.

XXXXXXXX Järnträdsnät do do.

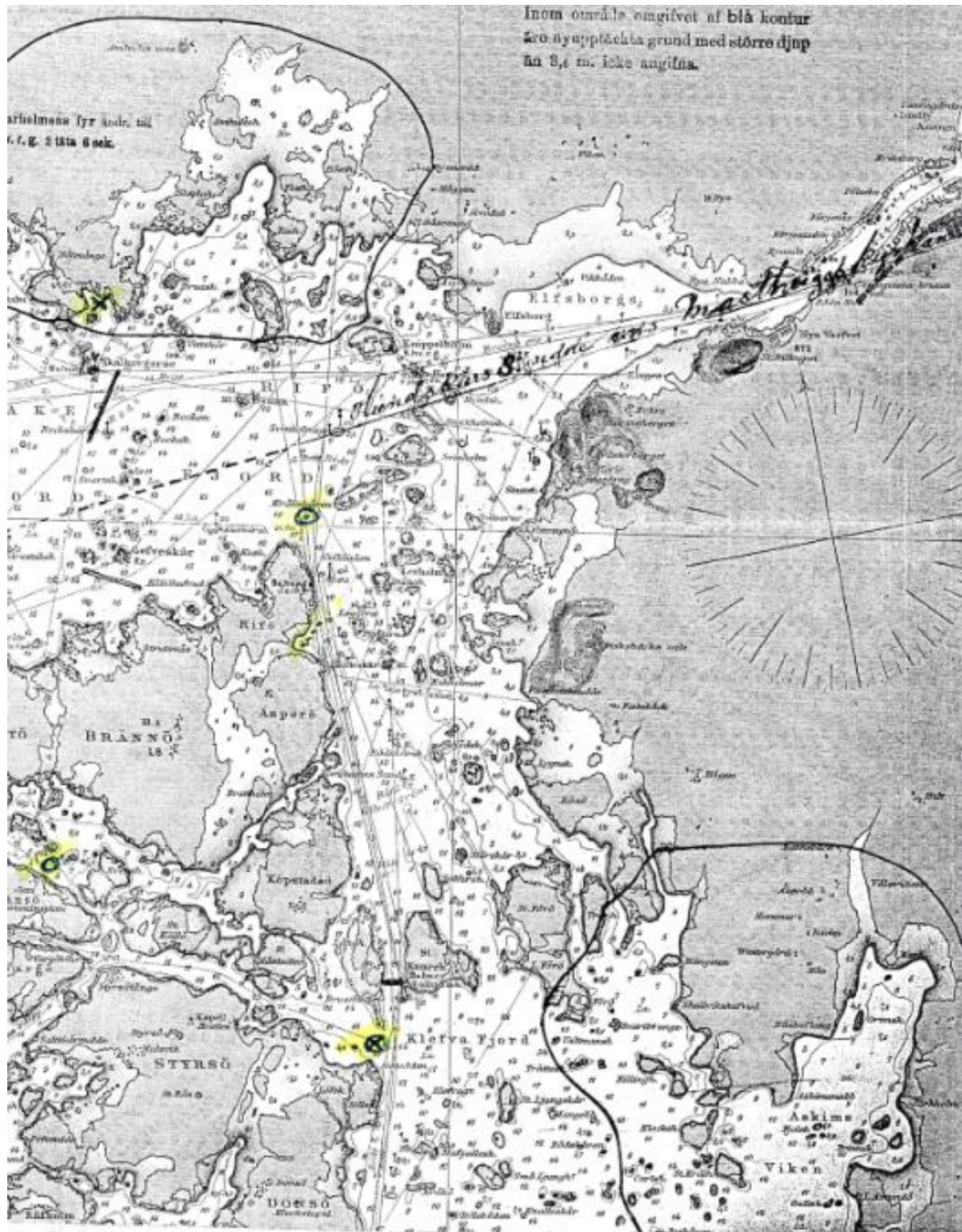

Batteri do do.

Kommandoplats do do.

O *Sirfing*. ⊙ *Jacob Bayze*. x *Skagul*.
 .... 2. kl. topplátar.

Fáskrúfudalur 111. 181561

211420
GÖTEBORG, MARSTRAND, KUNGELF, KINGSILVKA

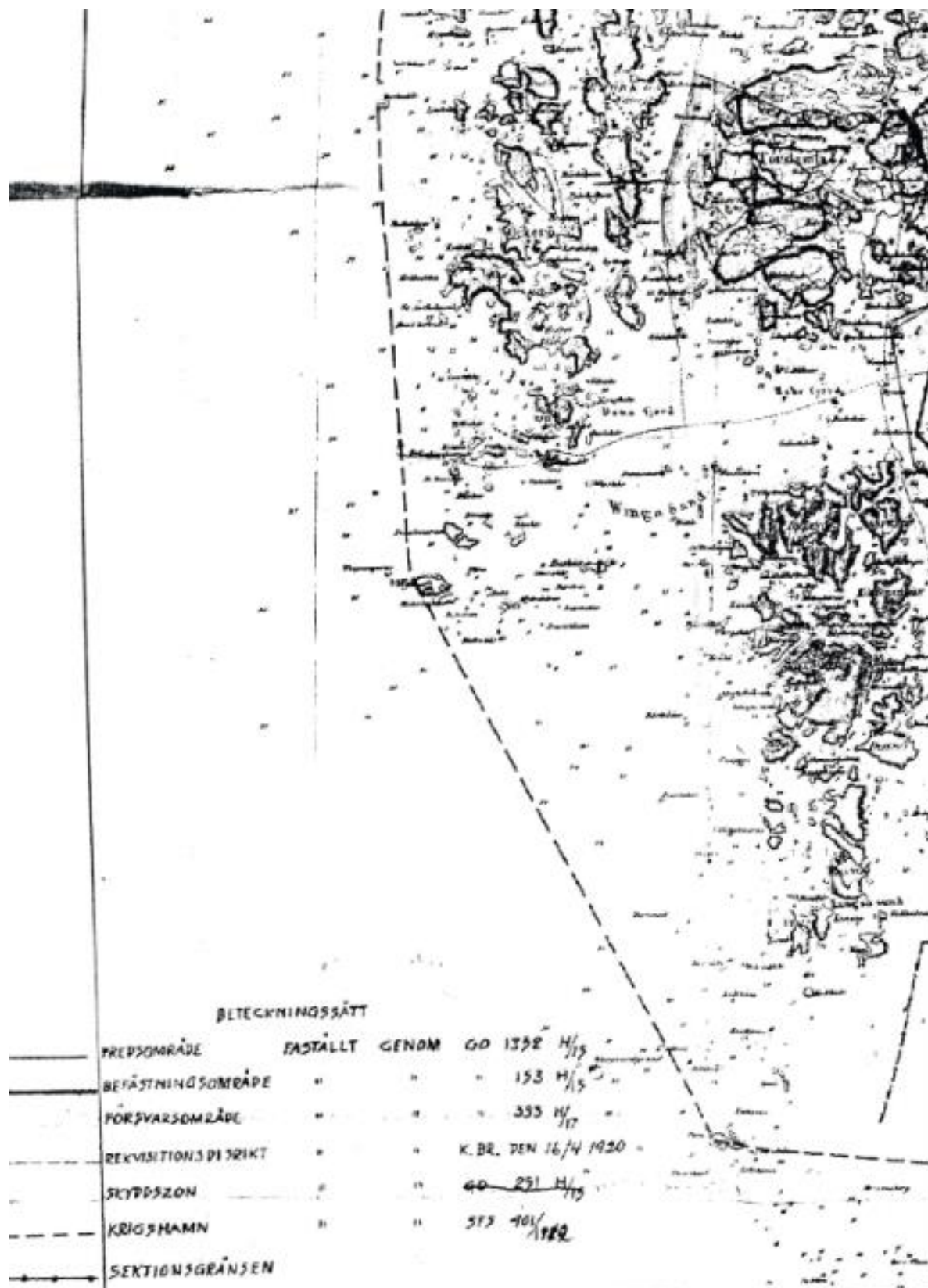
VIDI¹ P.A.S.
1914
Geistay/Carney
1920

BETECKNINGSSÄTT			
TREPSOMRÅDE	FASTÄLLT	GENOM	GO 1352 H/15
BEFÄSTINGSOMRÅDE	"	"	153 H/15
FORSVARSMÅDE	"	"	333 H/17
REKVISITIONSOMRÅDE	"	"	K. BR. DEN 16/4 1930
SKYDDSZON	"	"	40 251 H/19
KRIGSHAMN	"	"	313 401/1922
SEKTIONSGRÄNSEN			

VIDIT ¹⁹ P. A. S.

Gustaf Paulsen
 11/8 1930

By Rn 1352
16/4 1930

Ministern för Utrikesärendena i Stockholm den 16/4 1920

VIDVAERAS
 Gustaf Paulsen

Kartor från Lantmäteriverket.

